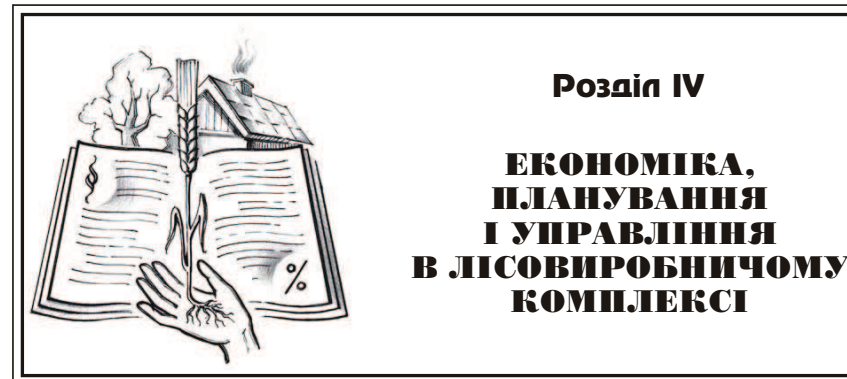

ти частку отриманого плану розкрою, а протягом деякого проміжку часу – розкрій деякої закладки АЧМ. Кожному робочому циклу властива структура допоміжного розкрийного обладнання, послідовність реалізації операцій і певна тривалість кожної зокрема. Структура обладнання (універсальні одно-пилкові чи форматно-обрізні двопилкові верстати) і послідовність реалізації операцій визначають схему організації ТП виготовлення заготовок з ПДМ. Наведено методику визначення тривалості робочого циклу процесу додаткового розкрою частин плити на заготовки, яка є складовим компонентом методики обчислення потужності дільниці розкрою.

Література

1. Барлоу Р., Прошан Ф. Математическая теория надежности. – М.: Сов. радио, 1969. – 488 с.
2. Батін І.В., Дудюк Д.Л. Основи теорії і розрахунку автоматичних ліній лісопромислових підприємств. – М.: Ліс. пром-сть, 1975. – 176 с.
3. Геминтерн В.И., Каган Б.М. Методы оптимального проектирования. – М.: Энергия, 1980. – 160 с.
4. Германское оборудование для деревообработки. Каталог справочник. – FG Holz, 1998. – 210 с.
5. Грицюк Ю.І. Розрахунок продуктивності роботи спеціалізованого розкрийного обладнання// Науковий вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 2003, вип. 13.4. – С. 131-142.
6. Грицюк Ю.І. Розрахунок технологічної ефективності використання плитного деревного матеріалу// Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість. – 2004, № 29. – С. 133-141.
7. Дудюк Д.Л., Максимів В.М., Сорока Л.Я. Моделирование та оптимізація об'єктів і систем керування/ Навч. посібник. – К.: ІЗМН, 1998. – 248 с.
8. Ларичев О.И. Наука и искусство принятия решений. – М.: Наука, 1979. – 186 с.
9. Молчанов А.А. Моделирование и проектирование сложных систем. – К.: Выща шк. Головное изд-во, 1988. – 359 с.
10. Проспекти фірми "Schwabedissen", ФРН. – 1998, 2000, 2001.

Розділ IV

ЕКОНОМІКА, ПЛАНУВАННЯ І УПРАВЛІННЯ В ЛІСОВИРОБНИЧОМУ КОМПЛЕКСІ

УДК 330.342: 303.725.2

Докторант Б.В. Кульчицький, канд. екон.
наук – Львівський НУ ім. Івана Франка

ПОРІВНЯННЯ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Досліджено методологічні проблеми порівняння сучасних економічних систем. Проаналізовано пріоритетні підходи зарубіжних та українських учених-економістів на порозі ХХІ ст. Розкрито об'єктивні і суб'єктивні передумови формування нової економічної системи України. На основі порівняння панівних цінностей різних економічних систем обґрунтовано висновок про прийнятність для України економічної моделі Європейського Союзу.

Ключові слова: економічні системи, методологічні підходи, системні трансформації, порівняння економічних систем, економічна система України, економічна модель Європейського Союзу.

Doct. B.V. Kul'chyts'kyi – L'viv NU Ivan Franko's name

Comparison of economic systems: Ukrainian context

Inquired into methodological comparison problems of contemporary economic systems. Analysed priority-driven approaches of foreign and Ukrainian learned-economists on threshold of XXI c. Brought objective and subjective preconditions to light of forming of new economic Ukraine system. On comparison base of ruling valuables of different economic systems substantiate deduction about acceptability for Ukraine of economic model of European Union.

Keywords: economic systems, methodological approaches, system-formatted transformations, comparisons of economic systems, economic Ukraine system, economic model of European Union.

Сучасний методологічний дискурс передбачає фундаментальне дослідження проблеми порівняння економічних систем. Це зумовлено як теоретичними, так і практичними причинами, серед яких особливе значення має пошук оптимальної стратегічної моделі національної економічної системи України. Для концептуального вирішення наукової проблеми порівняння економічних систем необхідно проаналізувати пріоритетні підходи, які сформувалися у сучасній економічній теорії. Потрібно підкреслити, що не дивлячись на актуальність проблеми порівняння, у літературі існує не так уже й ба-

гато конструктивних й оригінальних методологічних підходів. У зв'язку з цим зробимо спробу простежити домінуючі погляди на вказану проблему у зарубіжній та вітчизняній науці з метою обґрунтування у кінцевому підсумку контурів найбільш прийнятної для України економічної моделі.

Аналіз досліджень сучасних зарубіжних учених свідчить, що переважна більшість авторів не мають обґрунтованої методології порівняння економічних систем. Як правило, вони тяжіють до порівняння систем з допомогою великої кількості статистичних показників при відсутності чіткої логіки та виявлення справді ключових параметрів, на основі яких й можна максимально повно і об'єктивно співставити різні типи систем. Так, американський учений М. Шніцер намагається запропонувати власний підхід до порівняння систем. Проте критичний аналіз його основної праці [12] доводить певну непослідовність методологічної позиції автора, деяку еклектичність побудови самого економічного дослідження суспільства. При цьому він, як і більшість зарубіжних та українських авторів, на жаль, зовсім не простежує як відмінностей, так і теоретичного й методологічного зв'язку між типологізацією і порівнянням систем [12, с. 23-25]. Звідси – відсутність чіткого трактування і розмежування критеріїв типологізації і критеріїв порівняння економічних систем.

Знаним фахівцем з проблеми порівняння систем є американський дослідник М. Борнстейн. Так, на його думку, визначальними показниками, що доцільно застосовувати для порівняння економічних систем, є:

- рівень економічного розвитку;
- соціальні і культурні чинники;
- навколишнє середовище [13, с. 5].

Як бачимо, в цілому методологічний підхід М. Борнстейна відзначається системністю і, що важливо, з нашої точки зору, не обмежується виключно економічними показниками порівнюваних систем, а істотно доповнюється соціальними, культурними та екологічними.

Вивчення методологічних проблем порівняння економічних систем має важливе значення для обґрунтування стратегічної моделі економіки України. Вітчизняні дослідники ведуть жваву дискусію з приводу пошуку найбільш прийнятної та найефективнішої економічної моделі для нашої країни. Насамперед вони намагаються об'єктивно оцінити нинішній стан української економіки. Так, В. Бандера характеризує сучасну Україну як промислову країну з потужною сільськогосподарською базою і пропонує класифікувати її як змішану систему соціальної економіки. Він погоджується з тими дослідниками, які розглядають економіку України як складну систему, що дедалі більше залежить від ринково-орієнтованої ділової діяльності та обширного середовища міжнародної економіки [4, с. 449-453].

У цьому ж контексті відомий сучасний учений, фундатор львівської школи економічних систем Г. Башнянин обґрунтовано вважає, що у своєму історичному розвитку економіка України (як і будь-які інші перехідні економіки) еволюціонує від досконалої суспільної до змішаної системи, не до чисто приватної, в якій на перших етапах її ринкової трансформації домінуючу роль повинна все ще відігравати держава, а не приватна власність. Це, за термінологією Г. Башнянина, перехідна змішана економіка державно-приватного типу [2].

Відомий вітчизняний економіст І. Тивончук, аналізуючи світові економічні моделі, наголошує, що Україні найбільше підходить модель соціальної ринкової економіки. Водночас, слушно зауважує учений, "це не означає, що Україна повинна копіювати цю модель... але при формуванні власної системи ринкової економіки вона може максимально орієнтуватись саме на неї" [11, с. 38]. При цьому головними постулатами концепції такої моделі ринкової економіки, на його думку, є: 1) саморегулюючий механізм ринку, якщо на нього повністю покладатись, рано чи пізно призводить до панування недосконалих форм конкуренції, в яких проявляється устремління отримувати прибуток за рахунок споживачів або працівників. Тобто, він не гарантує довготермінової економічної стабільності і сам по собі не може забезпечити "здорових" суспільних відносин. Крім того, не можна погодити конкурентний ринок з адміністративно-наказовим типом планування і втручанням держави у справи комерційної діяльності приватних підприємств; 2) конкуренція, яка повинна опиратися на здорові і морально обґрунтовані принципи, закріплені державним законодавством, що покликане також обмежувати негативний вплив монополії, є умовою ефективного функціонування економіки; 3) регулюючий вплив держави на економіку повинен насамперед здійснюватись на макрорівні і стосуватися таких проблем: підтримання макроекономічної рівноваги, відносної стабільності цін, досягнення повної зайнятості, створення умов, за яких громадяни мали б однакові шанси у різних видах діяльності, досягнення соціальної справедливості методами, які б не підірвали економічної справедливості виробництва; 4) економіка і соціальна сфера держави регулюються прямими і непрямыми методами. До прямих методів належать охоронні норми у галузі здоров'я людей і навколишнього середовища, виробництво основних видів продуктів харчування, вимог до якості продуктів конкуренції; до непрямих методів, з допомогою яких держава впливає на господарську діяльність належать податки, мита, кредитна і грошова політика, а також розподіл коштів державного бюджету на різні конкретні соціальні і господарські цілі; 5) забезпечення "соціальної безпеки" для усіх громадян держави [11, с. 37-40].

І.С. Коропецький на підставі скрупульозного аналізу і порівняння об'єктивних і суб'єктивних параметрів суспільно-економічного розвитку України і Франції стверджує, що "... Україна повинна намагатися створити подібні до французьких інституції та структуру у своїй економіці і вести подібну політику. Можна сподіватися, що за таких умов Україна досягне ступеня економічного розвитку цієї країни в не такому вже й далекому майбутньому" [8].

Подібної думки дотримуються й широко знані львівські учені І. Михасюк, М. Крупка та ін.: "Особливої уваги для України заслуговує досвід державного регулювання економіки у Франції, як країни унітарного типу" [9]. Фахівець з еколого-економічних проблем І. Грабинський також схильний вважати, що французька економічна модель є не лише придатною для України, а й обіцяє бути високоефективною [3, с. 215].

Водночас деякі вітчизняні економісти намагаються уникати порівнянь української економіки з ринковою системою тієї чи іншої країни і натомість

виділяють найбільш характерні її ознаки. Так, відомі учені З. Ватаманюк та С. Панчишин аргументовано наголошують: "Основою моделювання як політичної, так і економічної системи держави є визначення головних цінностей народу та особливостей його ментальності. Ментальність визначає форму політичного правління, а остання, у свою чергу, – тип економічної системи" [5]. Подібного погляду дотримується відомий дослідник економічної україніки С. Злупко: "Апеляція до чужих господарських та теоретичних моделей без знання національних може бути предметом роздумувань, але є практично безплідною, бо господарські форми і економічні теорії мають національну адресність" [7]. Справді, кожному народові, державі належить знайти економічні характеристики, які притаманні лише їм і які залежать від ресурсів, природнокліматичних умов, економічної і політичної історії, традицій, культури. С. Єрохін, розмірковуючи про шляхи і форми трансформації економічної системи України, також схиляється до думки про те, що розв'язувати цю складну проблему необхідно насамперед з урахуванням специфіки менталітету народу [6]. Таку ж методологічну позицію поділяє О. Прутська, котра пише: "Світовий досвід доводить, що жодна країна, яка стала на шлях незалежності при розбудові власної держави, ніколи не досягала успіхів, копіюючи чужу практику. Навпаки, визначні досягнення Японії, Німеччини, нових індустріальних країн базуються на власній економічній специфіці, своїх історичних традиціях, генетичному корінні, культурі свого народу" [10].

Таким чином, хочемо наголосити, що викладений концептуальний підхід до пошуку оптимальної економічної моделі України є найбільш поширеним серед вітчизняних учених і, на наш погляд, найбільш конструктивним. При цьому більшість дослідників схиляються до обґрунтованої думки про те, що українцям притаманні групово-кооперативні [4, с. 461-463] чи індивідуалістсько-кооперативні [3, с. 213-216] цінності, а отже, колегіальна влада як тип політичного правління з відповідною системою узгодженого вільного підприємництва.

Нині, на порозі XXI ст., коли все більше утверджується й зміцнюється Європейський Союз, об'єктивні передумови зумовлюють необхідність корекції вищевказаного методологічного підходу. Ми вважаємо, що з огляду на незворотні інтеграційні процеси в Європі (запровадження спільної грошової одиниці – "євро", уніфікація законодавчої бази функціонування національних економічних систем і т.п.) та вирівнювання рівнів економічного розвитку країн – членів ЄС, зникає й потреба вибирати між різними національними економічними системами з метою їх порівняння з Україною. З цього випливає, що взірцем для української перспективи може слугувати економічна система Європейського Союзу. На користь такого висновку є, на наш погляд, чимало вагомих аргументів. Зокрема, Україна є великою європейською державою і завжди, ще з часів Володимира Великого та Ярослава Мудрого, український народ почувався невід'ємною частиною Європи, його світогляд при усій "багатовекторності" був насамперед зорієнтований на Захід, а прийняття й поширення християнства ще більшою мірою наблизило українців до європейської культури. Крім наведених історично-духовних чинників одвічної

орієнтації України на європейський Захід, необхідно зазначити, що нині ми на державному рівні визнали пріоритетним напрямком своєї зовнішньої політики та економічної діяльності вступ до ЄС.

Таким чином, вибір Україною економічної системи Європейського Союзу за стратегічний вектор і кінцеву мету своєї системної суспільної трансформації є, на наш погляд, підготовлений і об'єктивно зумовлений усім ходом її тривалого суспільно-історичного та економічного поступу.

Література

1. Башнянин Г.І., Копич І.М., Шевчик Б.М. Економічні системи: проблеми структуризації і типологізації. – Львів: Коопосвіта, 1999. – 315 с.
2. Ващишин А.М. Наукова діяльність професора Г.І. Башнянина. – Львів: Каменяр, 2001. – С. 201-202.
3. Грабинський І.М. Еколого-економічна система України: порівняльний аналіз. – Львів: НТШ, 1997. – 240 с.
4. Економіка України: десять років реформ/ За ред. З. Ватаманюка та С. Панчишина. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – 496 с.
5. Економічна теорія: макро- та мікроекономіка: Навч. посіб./ За ред. З.Г. Ватаманюка та С.М. Панчишина. – 2-ге вид., доп. – Львів: Інтерек, 1998. – С. 461.
6. Єрохін С.О. Синергетична парадигма сучасної економічної теорії// Актуальні проблеми економіки. – 2001, № 1-2. – С. 16.
7. Злупко С. Теоретична парадигма економічної освіти в Україні на порозі XXI ст.// Вісник Львів. НУ ім. Івана Франка: Серія економічна. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. – 1999, вип. 29. – С. 7-14.
8. Коропецький І.-С. Дещо про минуле, недавнє минуле та сучасне української економіки. – К.: Либідь, 1995. – С. 162.
9. Михасюк І., Мельник А., Крупка М., Залога З. Державне регулювання економіки: Підручник/ За ред. І.Р. Михасюка. – Друге вид., виправлене і доповнене. – К.: Атіка, Ельга-Н, 2000. – С. 37.
10. Прутська О. Невраховані фактори українських реформ// Економіка України. – 2002, № 8. – С. 51.
11. Тивончук І. Про модель ринкової економіки для України// Ринкова економіка: проблеми викладання і вивчення в Україні: Матеріали міжнар. літнього екон. семестру "Інтерек". – Львів: Інтерек, 1993. – С. 37-40.
12. Шніпер М. Порівняння економічних систем. – К.: Основи, 1997. – 519 с.
13. Comparative Economic Systems: Models and Cases/ Ed. by M. Bornstein. – 6th ed. – Homewood, Boston: Irwin, 1989. – 499 p.

УДК 331

Проф. Б.М. Мізюк¹, д-р екон. наук – Львівська КА

ПРО ОДИН З ПІДХОДІВ ДО СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИХ УТВОРЕНЬ

Трансформація господарсько-виробничих відносин у напрямку ринкової економіки спричинила до появи різних організаційно-правових статусів вітчизняних підприємств. Впродовж років активно розвиваються об'єднання підприємств – асоціації, консорціуми, концерни, корпорації тощо. Їх ефективна діяльність та перспективи залежать від обраної стратегії розвитку. Розглянуто питання типізації об'єднань підприємств, особливості формування стратегій розвитку та підходи до стратегічного аналізу.

¹ Професор кафедри ІСУМ, декан факультету менеджменту. Тел. р. – 75-30-10.